

Міністерство освіти і науки України; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди;
Факультет природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти; Інститут Біології і Наук про Землю,
Поморський університет у Слупську, Польща; Вроцлавський університет, Польща; Грайфсвальський університет,
Німеччина; Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II в м. Берегове; Факультет державної політики,
Сілезький університет в Опаві, Чехія; Національний природний парк «Гомільшанські ліси»;
ГО «Українське ентомологічне товариство»

6th International conference of young scientists

KHARKIV FORUM OF NATURAL SCIENCES

VI Міжнародна конференція молодих учених

ХАРКІВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ ФОРУМ

18–19 травня 2023 р.

Харків 2023

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
факультет природничої, спеціальної і здоров'язберезувальної освіти
Інститут біології і наук про землю, Поморський університет у Слупську (Польща)
Вроцлавський університет (Польща)
Грайфсвальський університет (м. Грайсфальд, Німеччина)
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II (м. Берегове),
факультет державної політики, Сілезький університет в Опаві (Чехія),
Національний природний парк «Гомільшанські ліси»,
ГО «Українське ентомологічне товариство»

ШОСТА МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ МОЛОДИХ УЧЕНИХ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ ФОРУМ»
18-19 травня 2023 р.
(електронне видання)

Затверджено редакційно-
видавничою радою Харківського
національного педагогічного
університету
імені Г. С. Сковороди
протокол № 6 від 21 червня 2023 р.

Харків – 2023

Редакційна колегія:

Бойчук Ю. Д., д. пед. н., професор, член-кореспондент НАПН України; Іонов І. А., д. с.-госп. н., професор, член-кореспондент НААН України; Леонтєв Д. В., д. б. н., професор; Чаплигіна А. Б. д.б.н., професор; Маркіна Т. Ю. д. б. н., професор; Комісова Т. Є., к.б.н., професор; Пономарьова Н.О., д. пед. н., професор; Твердохліб О. В., к.б.н., доцент; Коваленко В.Є., к. псих. н., доцент; Галій А. І., к.б.н., доцент; Сидоренко О.В. к.т.н., доцент.

ШОСТА МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ МОЛОДИХ УЧЕНИХ «ХАРКІВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ ФОРУМ». (18-19 травня 2023 р.), збірник тез. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. – 456 с.

У збірці представлено матеріали міжнародної наукової конференції молодих вчених за результатами оригінальних досліджень у галузі природничих наук та освіти. Метою конференції є організація ефективного міжнародного наукового співробітництва із провідними навчальними закладами України та світу; обговорення актуальних проблем природничих наук, спеціальної освіти, педагогіки здоров'язбереження, впровадження STEM та STEAM-освіти.

Збірка буде цікавою для біологів, екологів, хіміків, фізиків, фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти, викладачів, вчителів, здобувачів вищої освіти.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 21 червня 2023 р.

Кулікова О. В. ВПЛИВ ХРОНІЧНОГО СТРЕСУ НА ІМУННУ СИСТЕМУ ВАГІТНИХ ЖІНОК.....	288
Літвінчук А.М. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЛЕГКИМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ.....	289
Літвіщенко Д.О., Кузнецова М.О., Бібіченко В.О. ХРОНІЧНИЙ ВПЛИВ СТРЕСУ НА МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН ЯЄЧНИКІВ	291
Лола Д. А. РОЗВИТОК АКТИВНОГО МОВЛЕННЕВОГО СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ 2 РІВНЯ.....	293
Малюга А. О. ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ У РОЗВИТКУ СЛОВНИКА ПРИКМЕТНИКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗНМ	296
Мамотенко А.В., Комісова Т.Є., Коваленко Л.П. ВАЛЕОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПІДЛІТКІВ З ПСИХІЧНИМ ІНФАНТИЛІЗМОМ.....	298
Міщустіна В.С. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	301
Моїсєєва В.О. ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ СЛУХУ У СТУДЕНТІВ.....	303
Охременко К.О. СПЕЦИФІКА ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В АСПЕКТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ	305
Охременко К.О. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ШКОЛЯРІВ.....	307
Папіна Д.П. ІГРОВІ ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗПР	309
Прийма В.О., Науменко Н.В. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗНМ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ	311
Симоненко А.А. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ ДЕФЕКТОЛОГА З ДІТЬМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	313
Спиридонова Є.М., Науменко Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ДИСЛАЛІЄЮ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР	315
Столбова Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ДИХАЛЬНОЇ ГІМНАСТИКИ ПРИ РОБОТІ З КОРЕКЦІЇ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	318
Твердохліб І.І. ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	321
Тищенко Т. Г. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	324
Тюпова В.І. РОЛЬ СІМ'Ї У СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	326

2. Казкотерапія в підготовці соціальних педагогів до професійної діяльності: теорія і практика : *монографія* / Г. В. Локарева, О. В. Філь. – Запоріжжя: *Запорізький національний університет*, 2016. – 416 с.
3. Лебедева Л.Д. Арт-терапія в педагогіці. *Педагогіка*. 2000. № 9. С. 27–34.
4. Пилипенко О.М. До проблеми дослідження емоційного інтелекту молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2015. Серія 19 Корекц. педагогіка та спец. психологія., № 29. С. 234–239.
5. Савченко Ю.Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 12. С. 12–16.

Літвіщенко Д.О., Кузнецова М.О., Бібіченко В.О.
ХРОНІЧНИЙ ВПЛИВ СТРЕСУ НА МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ
СТАН ЯЄЧНИКІВ

Харківський національний медичний університет

"Стрес - це смак життя", - писав Ганс Сельє

Двадцять перше століття перевіряє сучасну людину на міцність (епідемії, війни, фінансові кризи). Все це може негативно відбиватись на здоров'ї кожної людини на Землі [10].

Серед факторів які мають найбільш пошкоджуючу дію на організм людини є стрес. Зростання випадків ускладнень вагітності та числа мертвонароджених і народження дітей з різними порушеннями розвитку обумовлює проведення досліджень необхідних для визначення причин та механізмів впливу стресу на репродуктивну систему жінок. Особливо надчутливими до негативного впливу факторів зовнішнього середовища є яєчники, які виробляють основні жіночі статеві гормони – естроген та прогестерон. Як і інші залози, вони реагують на стрес, посилюють або зменшують вироблення гормонів - і це призводить до зміни роботи всієї репродуктивної системи. Доведено, що на тлі стресу багато жінок не можуть завагітніти, а вагітність, що вже виникла, протікає з ускладненнями, крім того виникають порушення менструального циклу. Відомо, що під дією гострого чи постійного стресу розвивається м'язовий спазм, порушується кровообіг та лімфообіг. Виявлено, що застій крові може призвести до зниження кровотоку в яєчниках внаслідок чого зменшується синтез гормонів. Водночас надлишковий кровообіг також є небезпечним оскільки він призводить до посилення синтезу статевих гормонів яєчниками, що своєю чергою провокує зростання гормончутливих новоутворень [5].

Метою цього дослідження є аналіз сучасних наукових поглядів, щодо впливу хронічного стресу на морфофункціональний стан яєчників жінки.

Для досягнення мети дослідження було проаналізовано літературні джерела в загальній кількості – 14, з яких 8 англомовних статей з наукометричної бази Pubmed та 6 україномовних, розміщених в фахових журналах.

Відомо, що хронічний стрес негативно впливає на репродуктивну систему, зокрема викликаючи дисфункцію гіпоталамо-гіпофізарно-гонадної (ГГГ) осі, наслідком чого є овуляторна дисфункція. Що проявляється порушеннями менструального циклу та/або безплідністю внаслідок гіпоталамічного гіпогонадизму. Було розглянуто ключові фізіологічні медіатори стресу та пов'язаної з ним овуляторної дисфункції. Киспептинергічна система складається з безлічі нейронів, розташованих у гіпоталамусі, ростральну перивентрикулярну область третього шлуночка (RP3V) та дугоподібне ядро (ARC). Ця система пов'язує харчування, репродуктивні сигнали та стрес. Він відіграє ключову роль функції осі HPG. При хронічному стресі киспептинергічна система впливає вісь ГГГ, пульсацію ГнРГ і, отже, на овуляцію. Вважається, що лептин, інсулін та кортикотропін-релізінг-гормон (CRH) є

додатковими ключовими модуляторами поведінкових реакцій на хронічний стрес і можуть сприяти пов'язаній зі стресом овуляторної дисфункції. В даний час з'являється все більше даних, що свідчать про те, що психологічний стрес бере участь у ряді біологічних подій, які створюють напругу та тиск на системи, що може викликати певні захворювання репродуктивної системи [3; 4; 7].

На даний час більшість досліджень впливу психоемоційного стресу на стан жіночої репродуктивної системи зосереджені насамперед на визначенні фертильності та тератогенності його дії. Доведено, що у жінок, які перебували в умовах стресу, розвивались порушення репродуктивної функції [9].

Крім того, дані показали, що психологічний стрес часто впливає на кількість вилучених та запліднених ооцитів, а також на вагітність, живонародження, масу тіла при народженні та багатоплідну вагітність [3; 9].

Встановлено, що психосоціальний стрес у жінок може змінити характер екскреції кортизолу під час естрального циклу та підвищити рівень циркулюючого пролактину [1], що негативно діє на гормональний профіль репродуктивного процесу, зрештою впливаючи на фертильність. Крім того, вагітні жінки, які перебували в стресових умовах, мають підвищений ризик народження недоношених дітей з низькою масою тіла і порушеннями репродуктивної функції [1; 2].

Доведено, що хронічний стрес може викликати збій менструального циклу, що в подальшому стає причиною безпліддя жінки. При стресі, що триває протягом тривалого часу, організм поступово перебудовується під нові умови існування і дає «наказ» яєчникам знизити вироблення статевих гормонів – естрогенів [8].

Отже, при аналізі літературних джерел було з'ясовано, що хронічний стрес негативно впливає на репродуктивну систему жінки, зокрема яєчників жінки. Це проявляється змінами менструального циклу та подальшим розвитком безпліддя.

Список використаних джерел

1. Дамти О.Б., Сарид О., Шейнер Э., Зильберштейн Т. Цвикел Дж.: [стресс и дистресс при бесплодии у женщин]. Харефуа. 2008; 147: 256–60 276.
2. Лю Ю.С., Ченг Ю.Н., Мяо Ю.Л., Вэй Д.Л., Чжао Л.Х., Луо М.Дж., Тан Д.Х. Психологический стресс у самок мышей снижает потенциал развития ооцитов: исследование с использованием модели хищнического стресса. ПЛОС Один. 2012; 7: e 48083.
3. Клонофф-Коэн Х., Чу Э., Натараджан Л., Сибер В. Проспективное исследование стресса среди женщин, перенесших экстракорпоральное оплодотворение или перенос гамет в матку. Фертил Стерил. 2001; 76: 675–87.
4. Коппер Р.Л., Гольденберг Р.Л., Дас А., Элдер Н., Суэйн М., Норман Г., Рэмси Р., Котронео П., Коллинз Б.А., Джонсон Ф. и др. Исследование по прогнозированию преждевременных родов: материнский стресс связан со спонтанными преждевременными родами на сроке менее тридцати пяти недель. Сеть отделений медицины матери и плода Национального института здоровья ребенка и развития человека. Am J Obstet Gynecol. 1996; 175:1286–92.
5. Милани М. Женская академия здоровья. [обновлено 2021 март 5; цитировано 2023 март 26]. Доступно: <https://acwomen.ru/kak-stress-vlijaet-na-rabotu-jaichnikov/>
6. Неггерс Ю., Гольденберг Р., Кливер С., Хаут Дж. Взаимосвязь между психосоциальным профилем, практикой здравоохранения и исходами беременности. Acta Obstet Gynecol Scand. 2006; 85: 277–85.
7. Стикель С., Вагельс Л., Вударчик О., Джаффи С., Хабель У., Шнайдер Ф., Чечко Н. Нейронные корреляты депрессии у женщин в течение репродуктивной жизни - обзор фМРТ. J Аффективное расстройство. 2019; 246: 556–70.

- 8.Цитамины. [обновлено 2021 ноябрь 5; цитировано 2023 март 26]. <https://cytamins.ru/articles/kak-stress-vozdeystvuet-na-organizm-zhenshchiny/>
9. Шредер А.К., Каталиник А., Дидрих К., Людвиг М. Совокупные показатели беременности и отсева в немецкой программе ЭКО: 4102 цикла у 2130 пациентов. Воспроизведение Биомед онлайн. 2004; 8: 600–6.
10. Gallucci W.T., Baum A., Laue L., Rabin D.S., Chrousos G.P., Gold P.W. et al.: Sex differences in sensitivity of the hypothalamic-pituitary-adrenal axis // Health Psychol, 1993; 12: 420-428.

Лола Д. А.

РОЗВИТОК АКТИВНОГО МОВЛЕННЕВОГО СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ 2 РІВНЯ

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Сучасні тенденції у корекційній освіті в Україні вимагають нового змісту підготовки педагогів-корекціоністів. Зокрема, новий зміст підготовки передбачає орієнтацію на індивідуальні потреби та можливості дитини, врахування її психофізичних особливостей та здібностей.

Актуальність розвитку словникового запасу у дошкільнят важко переоцінити. Дошкільний вік – це критичний період у розвитку мови, коли дитина активно набуває нових слів і вчиться використовувати їх для спілкування. Розвиток словникового запасу у дошкільнят має численні переваги і може мати вирішальний вплив на їхні майбутні мовні навички та загальний когнітивний розвиток. Ось кілька аргументів, які підтверджують актуальність розвитку словникового запасу у дошкільнят:

1. комунікація: розуміння та вживання різних слів та висловлювань допомагає дітям встановлювати комунікацію з іншими людьми. Чим більший словниковий запас у дитини, тим більше вона може розуміти та використовувати різноманітні слова, вирази та розповідати про свої думки, почуття та спостереження;

2. когнітивний розвиток: розширення словникового запасу сприяє когнітивному розвитку дитини. Вивчення нових слів допомагає розвивати її мислення, пам'ять, увагу та логічне мислення. Вивчення нових понять та концепцій через слова розширює світогляд дитини та розвиває її мозкові здібності;

3. академічний успіх: діти з більшим словниковим запасом можуть краще розуміти інструкції вчителів, засвоювати новий навчальний матеріал, виконувати завдання та вчитися більш успішно;

4. соціальна взаємодія: діти з більшим словниковим запасом можуть більш успішно взаємодіяти зі своїми ровесниками та дорослими. Вони можуть точніше виражати свої думки, почуття та бажання, а також краще розуміти та реагувати на емоції та потреби інших дітей;

5. розвиток читацьких навичок: розширення словникового запасу в дошкільнят є важливим кроком у розвитку читацьких навичок.

Мета роботи: ознайомитися з методами розвитку словникового запасу дошкільників та виявити перспективи використання цих методів дітей із загальним недорозвиненням мовлення 2 рівня.

Однією з головних тенденцій є перехід від медико-педагогічної до психолого-педагогічної парадигми у корекційній освіті. Це передбачає збільшення уваги до психологічних аспектів роботи з дітьми з особливими потребами, розвитку їх психологічного комфорту та самоповаги, підвищення ефективності корекційно-розвивального процесу. Сучасна корекційна освіта в Україні вимагає розробки та впровадження інноваційних підходів та технологій, таких як використання

**ШОСТА МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ МОЛОДИХ УЧЕНИХ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ ФОРУМ»**

18-19 травня 2023 р.

Збірник тез

Відповідальний за випуск:

Комісова Т.Є.

Комп'ютерна верстка:

Винник О.Ф.

Коректор:

Мамотенко А.В.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29